

Zas Latweeschu draugs.

1840. 18 April.

16ta lappa.

Z a u n a s s i n n a s.

Is Petersburges. Sahl taggad pa tahm siltakahm mallahm Kreewu semmē no jauna makṭigi publetees, tohs sihdi ausdamus tahrpus audsinahṭ. Wahj'kohpmannis no Saratowes, ar wahrdu Seiffert, 2000 rublus sudr. irr dewis, lai eeksch Astrakanes pilfata, fur deesgan files laiks pa wissu gaddu, ustaiṭa schkuhnus, fur schohs tahrpus audsinahṭ eekschā. Keisers, to dab-bujis sinnahṭ, winnam selṭa gohda-sihmi dahwinajis, ko neffahṭ pee kruhts.

Is Maskawas. 22^{trā} Wewrar, rihta agrumā, tur leels namis, kam bohde appakschā un spihkeri augschā pa abbeem behnineem, ahtrumā aisgahje ar ugguni. Schi nelaimē, — tā wiss pilfats teiz — effohṭ tik zour to zehluṭees, ka tur bohde leelu pulku bohmwilles deegu glabbaja, ko neapdohmigi bija pehrwejuſchi; jo zitta pehrwe deegeem tahdu dabdu dohd, ka lehti no few pascheem eedeggahs.

Is Suntascheem. (25. Merz.) Atkal jau! Rahds wehjsch tad Suntasneekus uspuhtis, ka nu tik beeschi nahṭ ar sawahm sinnahm un lihds schim ne wehsts no teem! — Rahdu tad nu dohs? Woi daschfahre atkal ne par saweem behrneem? Riktigi tā, mihti lassitaji. Suntasneeki preezajahs, ka mahzittais atkal apraudsijis winnu behrnus un tohs pahrklaufijis. Mas pulzinsch gan, wairak ne, tā peeziſimts diwi desmits lihds diwi, bet leels deewsgan puhlinsch, gan wezakeem un preekschneekem, gan mahzitajam. No scheem behrneem bij kreer nu lassitaju, kam lai dohd rohka grahmatur kahdu ween grihb: 93, to behrnu, kas gan lassa leelajā grahmata, bet kam weetahm tak wehl miſſahs un kas Latweeschu draugu jau ne-istassihis wiss, bij trihsſimts astondeſmits lihds astoni; tahdu, kas par kaunu wezakeem un preekschneekem, un par kruṭu mahzitajam, jo teem lassifchana eet, tā pa zelmeem, bij 38; bet diwi ween, kas puhleti deewsgan — weens no teem nahburga mahzitajam arr' jau bijis rohka — un ko newarr un newarr eelausihṭ. — Kad nu juhs, mihtee lassitaji, prassiseet, us ko gan Suntasneeki dewuschi scho sinnu, kas teem par negohdu wairak, tad atbildefim: schi sinna dohta, lai Deewam pateiz ar leelu pateizibu tahs draudses, fur Deewa wahrdi tik baggatigi miht, ka tur neatrohd aplam ne weenu, kas nemahzecu lassihṭ un fur behrnini, peezi gaddi wezzi, jau mahzitajam teek westi preekschā grah-

matneeki un lai tahdas draudses luhds Deewu par mums nabbad sineem, ka tas Rungs atnemtū to baddu, kas mums iknogaddus ar maisti un dohtu isfalkuscheem buht pehz tahs dshwas maies; ka tas Rungs pahrwalditu to twihkshchanu, ar ko muhsu lautini istwihkufchi pehz brandwihna, un teem dohtu isstahpufscheem buht pehz tahs dshwas uhdens amofscheem, kas werd us muhschigu dshwoschanu. Muhsu mahzitajam deewsgan ko bijis waldiht sawas draudses laudis, lai tai paschâ deenâ, kad pee Deewa galda bijufchi, nefehsch arri pee Beliala galdu un mas atrohdahts to lauschu, kas to nelaimes putni, to puhli, buhtu isdsinnufchi no sawahm mahjahm. Woi ta nebuhs arri waina, ka muhsu lautini ar sawu zelmainu lassifchanu lassidami nezisproht ne sawas Deewa-wahrdu grahmatas, ne tahs grahmatinas, kas karro prett brandwihnu. — Pee schahm behdigahm wehstim japeeleef klaht preeziga schi: ka muhsu mahzitais, dsirdejis Leelwahrdê lassohht iknoswehtdeenâs diwi uppurus, weenu basnizas lahdei, ohtru behrneem, bahrineem tufschchem, kam wezzaki ne-eefpehj grahmatas pirkt, pee mums arri schzjis lassihht tahdu uppuri un ka pa tschetrahm swehtdeenahm jau salassijis diwi rubfus sudraba un trihsdesmits kapeipus. Lai nu gan taggad tahs deewagaldneeku swehtdeenâs, kur dands lauschu basnizâ, par wissu augoschu gaddu, kas sinn, woi tak nesalassifees kahds desmits rublu sudraba un warrehs par to naudū dascham bahrinam sagahdaht to grahmatu, kas to darra gudru us muhschigu dshwoschanu. Kad pirmâ swehtdeenâ scho uppuri lassija, wezs pehrminderis, galwu krattidams, us mahzitaju sazzija: gan redsefet, ka netiks ne kas! Muhsu laudis jau ar weenu tufschchi, zil wehl nawa schinni gruhtâ gaddâ! Bet kad mahzitais tam pehzak rahdija tohs pufstreschu rubfus kappara, kas famesti, winsch ar mahzitaju Deewam pateize, kas tufschchem laudim dewis firdi pilnu mihlestibas un apscheshloschanas.

Scho Marias deenu mahzitajam no basnizas isnahsoht peefstrehje seewa no Schkillineeschchem, Allaschu draudse, ar behrnu us rohkas, fleegdama, brehkdama, lai par to apscheshlojahs, wihrs tai schê pat nomirris, un lai wehle to aiswest un paglabbaht sawâ pufse. Mahzitais tuhlin ar waku, bet dsikaki isprassijis seewinu, no tahs dsird: wihrs tai — nu ohtrâ neddelâ — eegullejis ar saltumu, pehzak ar leelu karstumu, gan tam no daktera nestas sahles, gan paschi tam islaidufschchi affini, bet flitaks ween palizzis. Tad nu to effohht noweddusi wakkar us to labdarru, kas gan to puhlejis, bet scho rihtu wihrs nomirris. — Kad gan muhsu lautini paliks prahtigi eefsch flimmibas buhschanas! Jo woi prahts gan irr: nogallinatu, pufsmirruschu zilweku west tahdu gaisa gabbalu? Woi prahts gan irr: daktera sahles turreht par neeku un paligu mehleht pee tahda, kas pehdigs blehdis, pehdigs dsehrais, pehdigs deedelneeks, pee karratawahm ween pakarrams. Bet kas gan arri redsejis, ka deewabihjigs gohdigs zilweks muhscham buhtu bijis par labdarru. Laikam laudis tizz, ka labdarram wels ween par fungu un mahzitaju un tapehz pee ta eet, — us wellu wairak pakaudamees ne kâ us Deewu. (Pirmais hauflis).

No Birschu muishas, Kursemme. Seema paldees Deewam pa gallam, bet pawassara wehl narw klahht, jo wehl ne kahdu sahli, ne kahdu pufkiti redsam. Semme dsikli nosallufi un faule, lai gan filti spihd, to ne warr kafildiht; wehl

ne warr stubburu eerakt, wehl ne warr art. Rudsu lauki wehl ne rahda jaunu dshwibu. — tee irr apwilti ar sirnekteem un ar zittu nespohdrumu — un gaida us filtu leetu. — Dauds weetahm rudsi ispuüfchi, kur uhdens un leddus 2 woi 3 neddelas gulleja. Inaktis wehl stipri fall un no rihta wischni (wisas) eet uppés. — No uhdens pluhdeem scho gadd ne dsird dauds. Pee Zehlabstatta 31 Merz Daugawas leddus eefahze eet — ar masu un kluffu uhdeni. — Zeiz, ka scho gadd mas struhgu buhs; — jo Kreewu semme arri mas maifes effoht. Als Zehlabstatta 12 werstes, Krihzbürges teefâ, scho seem' juhkas fuggi buhweja; Deews sinn, woi to labbi warrehs us Rihges nolaišt pee tahda masa uhdens. Brijnumis irr, ka lohpu barribas ne truhkt — un tomehr pehrnais gads bija neaugligns gads. — Laikam laudis irr mahzijuschees apdohmigafi' dshwoht un feenu un salmus taupiht. Bet maifes truhkums wissur rahdahs un laudis nemm pa pilnam no magasihnes. — Labbi teem pagasteem, kur wehl pilnas magasihnes irr! — Lai Deews scho gadd' dohd wairak maifes, ka atkal warrehs magasihnes peepildiht. — 6tä April 1840.

L.....g.

Tabaka mihlotajeem par sinnu un mahzibu.

Schi gadda Jelgawas laika grahmatâ rohnahs "Pamahzi schana, kâ tabaku warr audsinahť,“ ko arr' ihpaschi par 3 fudr. kap. warr dabbut Jelgawâ pee Steffenhagen lunga. Schis padohms tabaku audsinahť teescham warr buht labs; jo tannis widdûs, kur winnu audsina, dauds naudu ar to nopeln, un kad arr' nopelna labbad to negribb audseht, tak katram tabaka bruhketajam derrehs, tik dauds audsinajoht, kâ pascham waijag', fawu naudu aistaupiht, un dauds labbaku tabaku eeguht, ne kâ semneeki zeeni pirkt. Kad nu wehl deewsgan jau isprohwehts, ka muhsu semmê labbi aug un isdohdahs, tad gan teem, kas mums flaidru sinnu dewufchi, ka garr winnu jadsihwo, poteiziba jafakka, un winnu padohms jagohde.

Minneta pamahzischana tik isteikt, kâ tabaks leelâ pulkâ druwâs jaandse; bet kad tomehr labbaki rahdahs, tahdas jaunus leetas masumâ eefahkt, lai preekschu isprohwe, kâ ar tahm eet, un ar wisseem darbeem, kas tur waijag, labbi eerohnahs, un kad arr' daschi buhs, kas labpraht dahrsôs kahdu masu teefu stahdihs, jebfchu nebuht us to nedohma, to leelâ pulkâ us fawam druwahm audsinahť, tad gan derrehs scheem weenu ohtru wahrdu pee tahs pamahzischanas peelikt.

Kam dahrs tahds disch, ka kahposteem un saknehm gabbalu warr atraut, tam preeksch kappa*) tabaku stahdu wairak ne kâ ohtru reis tik disch gabbals janomett ne kâ tas, ko mahjâs ar kappu*) kahpostu stahdeem zeeni apstahdiht. Kad semmê preeksch kahposteem deewsgan augliga; tad arri tabakam buhs labba, un newaijadsehs, to wairak fuhdoht. Labbu tabaka sehflu gahdatees, to lez.

*) Schis wahrds muhsu widdugi pa wissam sweschs, tapehs luhdsam, lai mums to us preekschu isteiz.

zeklä feht un apfohpt irr leels puhlinfch, fo pee masuma naw wehrt usnemtees. Labbaki buhs, stahdus pee dahrsneekem pirkt, fur weenâ makfâ buhs ar kahpostu stahdeem; bet lai warr drohsch buht, fa peenahkamâ laifâ dahrsneeki pahrdohdamus stahdus gattawus turr, buhs labbi, fa kairs, kas to leetu gribb prohweht, pee laifa, prohti pat schinnis deenâs, pee ustizzama dahrsneeka peezeet, un sawu teesu stahdu apstelle. Buhs arri tam ja eekohdina, lai tik no Deewa pufses labbas surtes fehllu nemm. Tahs labbakas tabaku surtes irr Virginias un Merilandes tabaks ar gahrdahm lappahm, kas lihds 3 pehdahm garras aug. Ahwannas tabaks gan wehl jo gahrdaks, bet lappas masakas un tas arri jo bailfch no laifa effohr. Kreewu tabaks pa gallam naw audsejams, jo lappas masas un smaks najauks. Kam tabaka audsefchana patihf, un pa wiffam kas to pulkâ gribbehs stahdiht, tas pehz weena ohtra gadda warrehs fahkt few un saweem zeemineem stahdus pats gahdaht. Lai tad sawu fehllu tik lezzekla semmâ puffed ween fehj, jo augfchallâ ta tik labbi nedihgst, un tapehz tur labbak kahpostu jeb zittu kahdu fehllu warr feht.

Kad taifahs tabaku stahdiht, tad janemm spizzu teewu meetu, un tannis weetâs, fur stahdi nahks, jataifa lihds puffedah dai dsiklu zaurumu. Kairâ zaurumâ ja-zeemett wistu fuhdi, labba mescha ahbata dischumâ; us teem fuhdeem atfal bishkli semmes ja-zeelaisch, un tad tik tabaku stahds tai paschâ zaurumâ ja-stahda. No ta tabaks aug jo kuplafi.

Kad tabaks pehz "pamahjischanas" buhs audsinahs un kohpts, un blaisku mi fahks rahditees, tad labbaki buhs lappas nenopluhkt, fâ "pamahjischanâ" teikts, bet tabaku kruhm ar wiffu sakni israut un, kad semme no saknes labbi nopuzeta, to ar wiffahm lappahm appoksch juntu, pee spahrehm jeb us kahrehm ar luhku jeb schnohreem tã uskabbinah, fa sakne us augfchu un lappas us semmi stahw. Us tahdu wihst masak darba, un tabaks, labbaki eenahkdams un pa masitinam schuhdams, paleek dauds labbaks un gahrdaks.

Kad lappas tã deewsgan schuüfchas, tad tahs janopluhkt un weegli zitta us zittu jafaleek, un tad ar tudal wiinnas warr fagreest un tehreht, jo zaur fahrseschanu jo smeekligs nebuht nepaleekohr.

Kas smeekfeschanu eemihlejis un pee ta mas tabaka gribb tehreht, tam janemm labbi isdeggufchas ohgles, un tahs weegli jafagrufsch fahls graudu dischumâ. Tad ja-zeemett feetâ, un smalkumi janofhja, lai welkohr ne nahk rihkle. No schahm ohgtu druppahm janemm us sawu fagreesta tabaka weena lihds diwi sawjahm un makfâ preeksch smeekfeschanas labbi ja-sajauz. — Schahdu maifijumü smeekfejohr arraddihs, fa tahds pats buhs, fâ tihrs tabaks, un ne pufs tik dauds tabaka newaijadsehs; jo ne ween fa masak tabaka us reisi pihpe warr eebahst, bet arri katra pihpe jo gauschali degg, ne fâ ar tihru tabaku. Kas scho leetu gribb prohweht, teem tik wehl japeekohdina, lai ar ugguni prahtigi dsihw o; jo zittas ohgles to wehl zeetaki turr, ne fâ tabaks.

H. E. R.

Brihw drikkelt. No juhrmasas-gubernementu augkas waldifchanas pufses:

Dr. C. E. Napier sky.

Latweeschu drauga

p e e l i f f u m s

pee № 15 un 16.

11 un 18 April 1840.

Swehdeenäs darb s.

Tas missionars Niwods, no Verbizes uppes eeffsch Amerikas sinnu irr at-laidis, ko muhsu Latweeschi tizzibas-beedri arr' labpraht lassih's. Winsch ta stahstia:

Kad meh's pehdigu reiffi kappeja-kohka auglus bijam eefahkufchi falassih't, -ta'd fefdeenä pehz pussdeenäs nahburgs pee man atnahzis, man wajajaja: »woi effoht lauts teem strahdneekem, swehdeenä kappeja-kohka auglus falassih't? Jaw winsch deesgan ar teem zilwekeem effoht puhlejees, tohs stubbinadams, lai jel tohs nokrit-tuschus auglus swehdeenä falassih't, bet welti; un ja winni swehdeenä par labbu maksu ne gribbehs strahdaht, tad gan wisseem no ta leels truhkums zelsees; bet winsch taf gribboht sinnaht, kà mahzitais pah'r scho leetu dohmajoht.«

Es winnam atbildeju: ka man leels preeks buhs dsirdeht, ka Deerws mannus draugus, kas man eeffsch wissahm swehtahm Deewa-leetahm irr palihdsejufchi, ar daudskahrtigeem un labbeem augteem no kappeja-kohkeem irr apfwehtijis, bet ka man pee ta japastahw, ka swehdeenä zittu, kà ween nohtes- un mihlestibas-darbu ne drihkt strahdaht. Woi tas kahds nohtes-darbs effoht, no ka winsch runna, to es ne warroht sinnaht, bet ja winsch un tee laudis dohmajoht, ka scho darbu swehdeenä wajajagoht pasteigt, tad es juns peesaukschu: fargajeetees, ka juhs Deewa bauusli ne pahrfahpeet un ne pahrgrohseet.

Pehz scheem wahrdeem nahburgs aisgahje, un teem neegereem fazzija, ka winsch pee mahzitaja effoht bijis, un schis effoht pawehlejis, teem buhshoht swehdeenä strahdaht, lai leelaka skahde ne notiftu. Bet tee neegeri fazzija: ka tas darbs ne kahds nohtes-darbs ne effoht, un sawu kalposchanu aisleedse. Wehl weenreis nahburga usraugs pee man atnahzis, luhdse, lai es jel teem laudim falkoht, ka bes swehdeenäs-darba ne warroht peetift. Bet es winnam atbildeju, ka es zittadi ne warroht runnaht, ne kà pehz Deewa raksteem man peenahkabs, un ka man ar tahdu leetu ne wajajaga tihtees.

Zà kahdas neddelas pahrgahje, famehr kahdä swehdeenä breefmigs leetus ar leelahm wehtrahm usnahje. Tee strahdneeki sinnaja, ka, kad nu swehdeenäs rihtä ne is-ees tohs kappeja-auglus uslassih't, tee mandagä jaw buhs nederrigi un pohsiti. Tadeht nu winni wiffi isgahje, un atnahje ar pilneem kurwjeem. Tas funks tad wiffus preeksch sawahm durwim lifke aizinaht, un naudu, rihscha-brandwihnu un tabaku lifke atnest, bet winni weenä balsi luhdse, lai tam fungam atfalkoht, ka winni swehtä beenä ween tapehz effoht isgahjuschi strahdaht, lai winnam leela skahde ne notiftu, bet par scho mihlestibas-darbu winni ne weenu graschi, ne weenn schehlfimu, un ne weenu tabaka-lappimu ne gribboht peenemt. Brihnodamees tas funks aisgahje un wairs tohs semneekus ne luhdse, swehdeenä strahdaht.

Schi ta pirma reise bija, ka tee semneeki schè fwehdeenâ irr strahdajuschî, kamehr es pee winneem dsihwoju, un es tizzu, ka tas gan arr' daudsreis wairs ne tiks redsehts. Tee kungi nedſ ar man, nedſ ar teem neegereem par to skund, un weens no teem man fazzija: to winsch ne effoht dohmajis, ka scheem neegereem tik deewabihjigs prahts effoht. Ta pateesiba irr siupra un paspehj dauds.

Kristigas draudses! kur irr ta draudse, kas to fwehtu deenu tà fwehti, un kas ta Kunga bauſli tà peepilda? — un ja arr' schè woi tur weena tahda draudse irr, woi tad mums wisseem tas ne peederrahs, ta Kunga deenu tà fwehtih! 44.

J a u n a s i n n a.

• No Ruhjenes. Kas no jums, Latweeschu drauga draugeem ar labbu prahtu irr lassijuschî, ko mehs nu jau daschu gaddu jums schè effam sluddinajuschî no sawas bihbeles beedribas, klausait, ka arri scho gaddu schis fwehtais darbs pee mums irr gahjis wairumâ un kahdas sekmes — gohds lai irr tam Tehwam un tam Dehlam! — winsch atkal no jauna mums irr neffis. Scho gaddu 18tâ Bewruara deenâ, astotâ fwehdeenâ preeksch leeldeenas festu reisi sawu bihbeles fwehdeenu fwehtijam. Mattischu zeenigais mahzitais Latweescheem, un Wellendes jaunakais mahzitais Wahzeescheem spreddiki fazzija par ta pascha ewangeliuma wahrdeem, kas tanni fwehdeenâ bija sluddinajams; prohti no ta sehjeja un daschada tihruma (Luhf. 8, 4-15). Mehs bihbeles-beedribas, (tà flanneja Mattischa mahzitaja mihli wahrdi ihsumâ fanemti,) to ween gribbam padarriht, ko tas Pesitais muhsu ewangeliumâ pawehl, un tadeht mehs arri zittus auglus no muhsu fwehta darba ne warram gaidiht, ne kâ tohs, ko tas Kungs ewangeliumâ irr apsohlijis. Tâ patt kâ Kristus to Deewa walstibu salihdsina ar sehjeju, kas iseet sawu sehflu feht, tà mehs arri bihbeles-beedribas ar tahdu sehjeju warram salihdsinaht. Kristus irr tas sehjeis, kas irr isgahjis eeksch Israel, Mohsu un tohs praweeschus isstahsidams, un wissur Deewa wahrdu mahjidams. Bihbeles-beedribas to paschu darra, un kâ sehjei is-eet, flehpju pilnu ar Deewa wahrdeem, ko tahs rohkâ nemm, un tur isfehj, kur wehl ne apsehta semme. Irr arr' tahdi muhsu starpâ, kam ta Deewa sehfla labbâ semme irr frittusi, tahdi, kas ne ween dsird un lassa Deewa wahrdu, bet tohs arr' pasarga labbâ firdi, ka tee simtkahrtigus muhschigus auglus neff. — Tad mahzitais beidse, luhdsoht, ka Deews wisseem bihbeles-beedribas lohzeekteem palihdsetu, ka tee ne peekusiu pee tahs Deewa wahrdu sehshanas, un ka tee paschi peenemtohs tizzibâ un mihlibâ, un ka winsch teem zitteem, kas wehl ne peederr pee bihbeles-beedribas, palihdsetu sawas firdis par labbu semni sataisih, ka tahs welti ne tiftu apsehtas un ka tahs zaur Deewa wahrdeem tiftu isglehbtî us muhschigu dsihwibu. Amen. — Weidsoht muhsu jaunakais mahzitais Latweescheem wehl kahdus wahrdu fazzija. Preeksch wissahm zittahm leetahm winsch parahdija, ka mums bija preezatees un tam Kungam pateikt, ka winsch tik sehchligi un baggati muhsu bihbeles-beedribai sawu fauli un leetutinu bija dewis, ka winna, kas eesahkumâ, tà falkoht, bijusi semme tufschâ un ne-istaisita, par jauku un kupligu dahrsinu effoht palikkusi, ar dauds selta un dseedu pukkehî un rohsteem, ko pluhkt un ar kam ispuhschkoht sawu dwehſeli, tik dauds jau effoht nahkuschi. Un teescham! arr' bija ja preezajahs. 1348 bihbeles grahmatas lihds

schim effam isdallijuschi; pa wissam eenehmuschi 1050 rbl. 37 kap. sudr. n., no jauna atkal 61 Wahzeeschi un 511 Latweeschi, prohti 302 beedri wairak ne kà pehrnaja gad-dà, bija samettuschi 132 rbl. 9½ kap. sudr. n. No weenas muischas ween bija 9 rbl. f. n. eenahkuschi. 20 Wahzeeschi zittà weetà, kur tee bija fanahkuschi us teem bihbeles swehtkeem zeemotees, bija samettuschi ikkats sawu mihlestibas graffi un dahwanu. Scho gaddu meh's effam pahrdewuschi 50 jaun. Latw. test., 12 Latw. bihbeles, un ischinkojuschi nabbageem un bahrineem 17 jaun. test., tahdeem, kam wissas grah-matas zaur ugguni bija gahjuschi wehjà 1 jaunu testamenti, 4 leelas bihbeles; un teem behrneem, kas Matteusa grahmata 5-7 nodallu no galwas bija mahzijuschees, 123 jaunas testamentes. Wehl mums atleek labs wandas un bihbetu krahjunnisch. Pehz tam parahdija mahzitais, ka jebchu Deewam ja pateiz, ka winsch tik baggati un tik schehligi muhsu bihbeles-beedribai palihdsejis, tai tomehr darbs wehl deesgan effoht, ja ne ween sawai draudsei, bet arr' zittahm gribboht palihdseht, ka tahm Deewa wahrdi tiftu rohtà. Saffa, ka effoht wehl 20000 tehwi un mahtes Widsemme bes swehtkeem raksteem. Ak taru truhkumu! Dauds nu gan tà dohma: »kas tahs swechas draudses mums kaisch! Lai tahs darra, kà meh's darrijuschi, lai tahs samett naudu, gan tahm buhs.« Bet tahdus nesanemmigus un kuhtrus no firdim mahzitais bahrgi usrunnaja. »Kametees! kametees!« tà winsch sazzija: »kas sinn, woi zittas draudses ne tà pat, kà juhs, irr mettuschas kohpà, bet sawà nabbadsiba ne spehjuschas samest deesgan? Kas sinn, woi winnas ne buhtu tà pat, kà juhs, samettuschas, kad kahds tur buhtu bijis, tohs flubbinah? Kad juhs ween preefsch sawas paschas draudses gahdajeet, kad juhs ween tohs mihlejeet, kas juhs mihlo, kà juhs tad effait labbaki, ne kà pagani? Meggi pagani tà pat arr' darra! — Muhsu mihsti tizzibas beedri, tee Amerikaneri, kas tur dshwo, kur saule uslez, kad pee mums nolainchahs, 1000 jaunas testamentes us Widsemme par mihlestibas dahwanu irr suhtijuschi, no kam mums irr sohlitas 20. Lai meh's tà pat arri darra, kà winni darrijuschi, lai arr' zittahm draudsehm palihdsam. »Wissi, wissi braht effam, weenam Deewam peederram, weenam Rungam kalpojiam, wissi Kristus wahrdu nefsam; Jesus wissus mihlejis, Jesus wissus pestijis.« — 17.

Kà Wahsemme tas usfizzams Deewa wirs

Mahrtin Putters

atkal to fristigu tizzibu sahzis fluddinah flaidru.

Trescha datta. (Luhlo peelittumà pee N° 10, 11 un 12.)

12. Par grehku-atgreeschanu.

Tee, kas grehkojuschi, ikreis, kad gribb atgreesstees, grehku-peedohschanu warr dabbuht; un basnijai tahdeem atgreesfischeem grehku-peedohschanu ne buhs aisleeq. Ihsena grehku-atgreeschana irr zilwekam, kad tas sawus grehkus no firds atsinis, noschehlo un eenihst, un kad winna firds atkal paleek preeziga un meeriga, winnam siipri tizzoh, ka zaur Kristu grehku-peedohschanu dabbu. Bet pehzak tam arri, labhus darbus darroht, ja parahda, ka winsch teescham par labbaku un taisnaku zilweku palizzis; jo labbi darbi irr grehku atgreeschanas augli.

13. Par Jesus Kristus swehteem eestahdijumeem, jeb sakramenteem (sw. kristibu un sw. wakkarinu).

Kristus tohs eezehlis ne ween par to, lai irr sihmes, pee ka kristitu zilweku warrehs pasiht, bet jo wairak par to, lai irr sihmes un leezibas par Deewa prahtu, ka gribb, lai sawu tizzibu ar teem atmohdinajam un siuprinajam. Tapehz arri tee tikkai tab eet spehka, kad zilwekam tahm apsohlfchanahm tizz, ko Deews tur klahht dewis.

14. Par basnizas waldifchanu.

Ne weenam naw brihw, basniza, draudses preekscha mahziht, neds spreddiki fazziht, neds kristiht, neds swehtu wakkarinu isdalliht, ka ween tam, kas pehz likkumeem par to irr eezelts.

15. Par basnizas likkumeem.

Basnizas likkumi, ko zilweki dewuschi, irr ja turr, ja tohs bes grehkeem warr turreht; ka nolikri swehtki, swehtijamas deenas, un zittas tahdas. Bet firdis ar tahdahn leetahn ne buhs apgruhinaht, itt ka tahs pee muhschigas dschwoschanas effoht wajadsigas. — Tadeht tahdas sohlfchanas, ka zilweks floshteri gribb dohtees, un tee likkumi deht ehdeena un deenahm u. t. j. p., ar ko daschi Deewa schelastibu dohma pelnitees un grehkus atlihdsinaht, tahdas leetas ne mas ne wajag, un irr prett ewangeliumu.

16. Par laizigu waldifchanu.

Deews wissu waldifchanu pasaulè, un teesu, un likkumus pats irr eezehlis. Kristitam zilwekam irr brihw, waldifchanas ammatu usnemt, un par teefas-fungu buht, teesu isdoht, laundarritajeem faklu nospreest, taisna farrà eet, pirkt un pahrdoht, teefas preekscha swehrecht, mantas turreht, lauliba eedohtees, u. t. j. p. — Tapehz atmettam to kauschu mahzibu, ka kristiteem zilwekeem aisleeds, tahdus laizigus ammata-darbus usnemt un padarriht. Utmettam arri tohs, kas mahza, ka wissi tee ihsteni Deewu bihstahs, kas sawu mahjas-buhschanu, feewu un behrnus atstahj; jo ewangeliums ahrigu un laizigu buhschanu un taisnoschanu ne mas ne mahza, bet muhschigu firdis taisnibu; tas arri ne nozell neds waldifchanas, neds likkumus, neds laulibu; turpretti tas pawehl, lai tahdus Deewa likkumus turr zeena, un lai ikkats sawa fahrtà kristigu mihlestibu un labbus darbus tur klahht parahda. — Tadeht kristigeem zilwekeem saweem waldineekeem un winnu likkumeem buhs paklausiht, kamehr tee ne pawehl, kas grehks; jo tab wairak ja paklausa Deewam, ne ka zilwekeem (Apust. darb. 5, 29).

17. Par Kristus atnahlfchanu us teesu.

Kristus pastarà deenà atnahks us teesu, un wissus mirruschus usmohdinahs; deewabihjigeem un isredseteem dohs muhschigu dschwoschanu un nebeidsamus preeksus; turpretti besdeewigus un wellus pasuddimahs us muhschigahm sohdbahm.

18. Par zilweka brihwu gribbeschanu.

Zilwekam tà ka walkà irr, taisni dschwocht pasaulè, un tahdas leetas pats iswehletees, ko prahts par labbahm atsiht; bet tam naw spehka, bes Swehta Garra

paliga un bes Deewa schehlastibas, ka Deewam warr palikt labpatihkams, ka to no firde warr mihleht un bihteet, woi tizzeht, woi to eedsimmuschu grehzigu buhschanu firde isnihzinahht. To Swehtais Gars padarra, un to Deews zaur faweem wahrdeem dohd. (1 Kor. 2, 14.)

19. No ka grehki zettahs.

Lai Deews wiffas leetas gan irr raddijis un usturr, tomehr grehki zettahs no taunuma, tas irr: no wella un no pascha zilweka launas gribbeschanas, kas atraujahs no Deewa, ja schis paliga ne nahht.

20. Par tizzibu un labbeem darbeem.

Metaisni mums pahrmett, itt ka labbus darbus aisleedsam darriht. Muhsu grahmatas no teem desnits bausleem un zittas grahmatas deesgan parahda, ka mehsh no wiffadahm dsihwes-fahrtahm un darbeem it augligi effam mahzijuschu, no ka tee basnijas-kungi wezeds laifos gan mag ween runnajuhschi; jo schee tik passubbinaja us tihreem behrnu-darbeem, kas ne mas ne wajaga, us schahdeem tahdeem swehtkeem, us gaweschannahm, un brahfu-beedribahm, us swehtu weetu apmekleschanu, us swehtu zilweku zeenischanu, us pahstareem, kas pehz krellehm ja noskaita, us klosteru un muhsu buhschanu, un zittahm tahdahm leetahm. — Mehsh mahzam, ka muhsu labbi darbi muhs ar Deewu ne spehj salihdsinaht, neds ka mehsh, tohs darroht, grehku-peedohschanu un Deewa schehlastibu warram dabhuht, neds ar teem Deewa preekscha taisnotees; bet to darra ween to tizziba, ka Deews mums peedohd Jesus Kristus deht (Ewes. 2, 5.) Kas tadeht schkeetahs, zaur faweem pascheem darbeem Deewa schehlastibu pelnitees, tas Kristus nopelnu un schehlastibu nosmahde, un bes Kristus ar zilwezigu spehku sawadu zettu pee Deewa mekle. — Tomehr labbi darbi ja darra, ne, ka mehsh us teem palaujamees; bet Deewa deht un Deewam par gohdu. — Swehts Gars, ko Deews mums zaur tizzibu dohd, muhsu firde fataifa us labbeem darbeem. — Tadeht muhsu mahziba no tizzibas ne mas naw sinahdejama, itt ka labbus darbus aisleegtu; ne! bet ta irr augstu teizama tapehz, ka mahza, ka labbi darbi mums ja darra, un ka ta mums parahda to paligu, ar ko Deewu warram peeluhgt, behdas pazestees, tuwaku mihleht, ammatuhs pa reisi walidht. Bet wiffus tahduhs darbus bes Kristus paliga ne spehjam pasrahdaht. (Jahn. 15, 5.)

21. Par swehtu nomirruschu zilweku zeenischanu.

Mehsh mahzam, ka mums swehtuhs nomirruschus zilwekus swehta peeminnu buhs turreht tapehz, ka sawu tizzibu apstiprinajam, redsedami, ka Deews winneem schehligs bijis, un ka tizziba winneem palihdsejusi; mums arri no teem ja mahzahs, ka labbi un swehti jadsihwo. Bet Deewa wahrde ne mahza, lai tohs peeluhdsam, un paligu pee teem meklejam; jo tik weens weenigs widdutais un salihdsinatais irr stary Deewu un zilwekeem: Jesus Kristus. (1 Tim. 2, 5. 6. Reem. 8, 34. 1 Jahn. 2, 1. 2.)

22. Par to maisi un wihnu pee swehta wakkarina.

Muhsu laudim pee swehta wakkarina abbejas dahwanas, maisi un wihnu, dohd; jo Jesus Kristus salka ta: (Matt. 26, 27.) dsereet wiffi no ta. Schu Kristus ar skadreem wahrdeem pawehl, ka wiffseem ja dsere no ta bikkera. Ta Pahwuls arri

raksta, ka wezza fristiga draudse, swehtu wakkarinu baudoht, no ta bikkera irr dseh-rufi. (1 Kor. 11, 23—29.)

23. Par basnizās = kungu laulibu.

Veela suhdsefchana bijusi par to, ka preesteri dsihwoja neschkihsibā. Kad nu muhsu basnizās = kungi ne mas ne gribb apgrehtotees, tad tee apprezzejahs, kà Pahwuls fakka: labbaki irr prezzeht, ne kà kahribā degt. — Deews pats laulibu eezehlis, un zilweku us augloschanu un wairofchanu raddijis, un, kà wezzi tehwi raksta, wezzōs laikōs arri preestereem un biskapeem seewas bijuschas. (1 Tim. 3, 2.) — Tadeht muhsu basnizās = kungi mahza, ka teem brihw, apprezzeetes.

24. Par missi.

Mehs missi jeb swehtu wakkarehdeemu ne mas ne effam nozehluschi; tif ka mehs sehur un tur tahs latiniskas dseefmas pee misses pa wahziku dseedam; kà arri pats Pahwuls pawehl, lai basnizās tahdā wallobā mahza un dseeda, ka laudis to warr saprast. — Missi sima, ka missi tā kà par tirgu darrijuschi, kur grehku-peedohfchanu par naudū pirk un pahrdohd; un arri dauds augsti mahziti un dez-wabihjigi laudis gauschi par to irr suhdsejuschi. Tapehz mehs, apdohmadami, kò Pahwuls fakka: tā tas, kas nezeenigi pee ta kunga galda eet, irr noseedsigs pee ta kunga meefas un affins, — sawās basnizās effam nozehluschi un atmettuschi sehahs leekas misses, kò naudas deht ween lihds schim turrejuschi.

Mehs arri atmettam to negantu mahzibu, ka muhsu kungs Kristus tif par eedsimmuscheem grehkeem ween zeetis un mirris, tohs atlihdsinadams; un ka winsch missi effoht eezehlis, lai ta buhtu tas uppuris pār teem zitteem grehkeem, kò zilweks ifdeenas padarra. Un no ta ta leeka tizziba irr zehlfuses, ka misse effoht tahda dar-rischanā, ar kò dsihwu un nomirruschu zilweku grehkus spehjoht isdeldeht, zaur to ween, ka to missi turr. Un nu sahze strihdetees par to, woi weena misse, kò par daudseem zilwekeem turreja, tif pat dauds isness, kà katra misse par weenu paschu zilweku; zaur to tad tas mischu pulks tif brihnum leels palizzis, un wairojees. — Bet Kri-stus zeeschana bija uppurs un salihdsinafchana ne ween par zilweku eedsimmuschu grehzigu buhschanu, bet arri par wisseem zitteem grehkeem; jo Deewa wahrdi fakka tā: mehs zaur to, ka Kristus nodewees, effam swehtiti weenreis — un: ar weenu uppuri winsch muhschigi pabeidsis tohs, kas tohp swehtiti. — Tā pat Deewa wahrdi mahza, ka tizziba eeksch Kristu muhs taisno preeksch Deewa, kad mehs tizzam, ka Deews mums Kristus deht grehkus peedohd. Kad nu misse dsihwu un mirruschu grehkus isdelde zaur to ween, ka to noturr, tad taisnoschana nahk zaur misses darbu, ne zaur tizzibu; bet to swehti raksti ne mahza.

25. Par grehku = suhdsefchanu.

Mehs grehku = suhdsefchanu sawās basnizās ne mas ne effam nozehluschi; jo mehs pee Deewa galda tif tahdus nemmam, kò papreekschu effam pahrlausijuschi, un kas tā grehku-peedohfchanu dabbusjuschi. — Bet mehs mahzam tā: ne waijag, ka zilweks wissus sawus grehkus pehdigi isstahsta; jo zilweks to ne spehji darriht.

(Us preekschu wehl.)

tahm swehtdeenahm un swehtku deenahm, ^{pahr} kas Luttera basnižās tohy swehtitas.

XI. E e l d e e n a.

Pahr wisseem zitteem swehtkeem gan, warr buht, leeldeena irr tee wissuwezzaki swehtki kristita basnižā; jo apustulu laikōs jau tikke swehtita Jesus augšchamzelschanas peeminānas deena.

Ohrā gabdu simteni zehlehs leelas strihdeschanas pahr scho swehtku swehtischanu. Zo tā, kā tee Zuhdi pehz Mohsus baušlibas (sk. 2 Mohs. 12) swehtija ikgaddōs sawus Passa swehtkus, pirma mehn. (t. i. Nisan; jeb muhsu Merz; mehn.) 14tas deenas wak- karā pehz pirmas jaunās mehnes, un arri pats Jesus ar saweem mahzēkeem to leeldeenas jehru bija ehdis, tā pat paturreja tee pirmi kristiti zilweki pirmesjōs gaddōs scho paschu laiku un ehde lihds ar teem Zuhdeem to leeldeenas jehru, tā kā wehl muhsu laikōs darra daschas kristitas draudses, tee Armeniēri, kas Persewu un Turku rohbeshōs, un daschi, kas Egiptes semmē dšihwo.

To leeldeenas-jehra ehšchanu tee pirmi kristiti laudis ne turreja tapehz ween, ka Jesus pats bija ehdis ar saweem mahzēkeem, bet wiāni to darrija ihpaschi tapehz, lai laudis jo plnīgi eegabdatohs Jesus swehta peeminneschanas meelasta, ko wiāsch bija eestahdijis pee leeldeenas jehra baudischanas; jo schinni deenā mehdsē laudis pee Deewa galda eet.

Pahr schahdu leeldeenas-jehra ehšchanu gan ne raddahs strihdiāsch, bet pahr to laiku un deenu, kurrā leeldeenu waijagohē swehtihē. — Tā kristita draudse Mass; Ahšija ehde to leeldeenas-jehru reisē ar teem Zuhdeem, un treschā deenā pehz tam tee swehtija Jesus augšchamzelschanas swehtkus, lai buhtu bijusi swehtdeena, pirmdeena, jeb zitta neddelas deena. Tur pretti Rohmeru draudse swehtija Jesus augšchamzelschanas swehtkus tanni pirmā swehtdeenā pehz jaunās mehnes Nisan; jeb Merz; mehnesi, tapehz ka Jesus swehtdeenā no kappā uszehlees, un sestdeenas wakkarā papreeksch tee ehde to leeldeenas-jehru, un scho wiāni darrija, ne gribbedami ar Zuhdeem weenā lahgā swehtihē leeldeenu. Pahr to nu sahze strihdetees. Gan ohrā gabdu simteni Rohmas biskaps Anizetus un no Mass; Ahšijas Smirnas biskaps Polikarpus darbojahs schohs strihdiāsch islihdšinaht, weens atšaujahs us apustulu Pēstera un Pahwita preekschihmi, ohras us to apustulu Zahna un Wihlija preekschihmi. Deesgan strihdesjuschees, tomehr ne warreja weens ohru pahrleezinahē no sawa labbaka gruntes pamatta, atstahje kahdus 50 gaddus scho leetu pa wezzam. Bet nu us reis Rohmas biskaps apnehmehs, Ahšijas kristitu draudsi speest, ar scheem kohpā leeldeenu swehtihē, bet schēe atkal strihwejahs pretti. — Nu bija atkal rakstischanas, strihdeschanas un schēlschanas besgalla biskapu starpā, kamehr Lijones biskaps, gudrs apgaismohts wihts, abbejus strihdetajus sameerinaja, tā ka nu atkal ikweens palikke pee sawa eerasta laika, leeldeenu swehtihē; kamehr beidsohē 4tā gabdu simteni Nizzes pilsehē Itālias semmē sapulzināti basnižastehwi tā nospreede: Leeldeenu buhs jo prohjam ne neddelas darbu deenā, bet swehtdeenā swehtihē, jo Jesus swehtdeenā no kappā augšchamzehlees, schai swehtdeenai buhs tai pirmai buht pehz tahs pilnās mehnes, kas tuhlin pehz pawaffaras deenas un nakts lihdsi bahm kriht, bet ja gadditohs, ka Zuhdi sawus Passaswehtkus tai paschā deenā swehtitu, tad kristitu kauschu leeldeenas lai paleek weenu neddelu wehtaki. — Pehz schi spreeduma tam biskapam no Aleksandrias bija ikreis leeldeenu papreeksch aprehlinahē un swaigsnes

deenâ no kanzeles flubdinâht, kurrâ deenâ leeldeena buhs, un tad zaur raksteem sinnamu darricht zittu draudschu mahzirajeem. Zebfchu gan strichdinu ne truhke, zits mehginaja spreest schâ, zits atkal tâ, kad derrigaki effoht, leeldeenu swehtih, tomehr turrejâhs pa scho spreedumu lihds 1582 gaddam, fur pahwests Gregors Kalenderi pahrtaisija. Zi nu bija atkal fibbeles bes galla. Luttera-tizzigi un Kalwini ne gribbeja peenemt to jaun pahrtaisitu kalenderi, strichdejâhs arri, kurrâ deenâ leeldeena effoht ja swehti. Weidsiht peenehme wiffi Eiropas eedsihwotaji, bes ween Kreewi, jaunu Gregora Kalenderi, un Kattoki, Lutteri un Kalwini salihge weenprahtigi pahr leeldeenas laikeem un tâ swehti wiffi reisê Jesus augschamzelschanas swehtkus. Mehs, Kreewu semmes pawalstneeki, sinnam, ar zitteem Eiropas laudim ilgaddôs reisê ne swehtijam leeldeenu, jo pee mums teek wiffi laiki rehkinati pehz wezza jeb Julius-Kalendera, ka jau sawâ weeta pahr to effam runnajujschi; bet tizzam drohschi, ka strichdeschanas pahr to muhscham wairs ne zelsees basnizâs-tehwu starpâ, un drihs tas laiks nahks, fur weens weenigs gannams pulks ihstâ atsichschanâ weenigam gannam klausih.

Leeldeena ne kad naw agraki, ne kâ 23schâ Merz, un ne kad wehtaki ne kâ 24tâ April mehn. deenâ; tâ bija pehrnaja 1839tâ gaddâ leeldeena 26tâ Merz mehn. deenâ, un tâ pot buhs arri 1844tâ gaddâ; bet 1847tâ un 1858tâ gaddâ buhs leeldeena 23schâ Merz; turpretti 1850tâ gaddâ buhs leeldeena tohti wehlu, prohti 23schâ April m. d.

Virmi kristiti zilweki swehtija leeldeenu tâ, kâ wiffus swehtkus, ar augstu sirdszilla schanu, Jesum Kristum par peemianu; papreeksch, lihds 109. itam gaddam, wiffu neddelu, un no ta laika trihs swehtku deenas; bet muhsu laikds 2 deenas ween basnizâs spred dikus turr.

Zannis laikds, kad kristigai tizzibai eejauze zilweku isdohmâschanas, tad leeldeenas festdeenâ ebedsinaja swezzes un preesteri eeswehtija to ugguni. — Laudis tizzeja, ka waffu gabbalinsch no rahdas swezzes warroht pasargâht par pehrkona ugguni. Schi leeko tizziba wehl naw subdusi daschâ mallâ; jo dasch wihrs no festera luhds basnizâs swetschu waffu, kas deggoht nopill. Kad winnam prassa, kam tee geldigi, tad dabbu dsirdeht, ka ar scheem gribboht drudsi aisdsiht. — Zittkâht leeldeenas nakti rahdija laudim basnizâs, ka kahda isgehrta bilde kappâ gulleja un pehz pufsnakts ar wiffadâhm zeerischâhm tikke no kappâ uszelta, bet skattitaju pulkâ pa tam zitti bija, kas daschadas negantibas patumschâ basnizâ padarrija. — Bet pa wiffam grehziga bija ta eerascha us leeldeenâhm wezds laikds, ka preesteri sawus klausitajus tihscham smihdinaja basnizâ no spreddika krehfla, scheem wiffadus sadohmatus neekus stahstidami.

Us leeldeenu laudis mehds wistu pautus wahrigt un pehrweht. — Wezds laikds Kattoku mahzitaji dabbuja ap leeldeenas laiku no saweem draudses behrneem daschadas dahwanas; ikweens dewe pehz sawa padohma un spehka, baggats wihrs naidu, un nab bags arrais ko Deews bija dewis, deffas, maisi, karraschas, labbibu, bet ihpaschi wistu pautus, jo ap to laiku ar zittâhm ehdamâhm leetâhm irr pawaffara, bet wistas beht. — Kattoku preesteri un muhli brauze paschi pee saweem draudses behrneem schâhs dahwanas salassih un dabbuja pulku wistu pautus, un kad nu ne sinmaja, ko ar tik dauds pawteem eesâht, tad tee tohs pehrweja farkanus, bruhuus un dseltanus un tad isdallija behrneem. — Tâ zehlehs beidsiht tas eeraddums us leeldeenu pautus wahrigt un pehrweht.